Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРГАЛ

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 26 ноябрь, 1977 шу. ● № 141 (5808). ● Мах 2 кеп.

ГIалгIай меттала ньккхача СССР Паччахьалхчен гимна текст 1977 шера 5 августа чIоагIъьяй Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума соцамагIа.

СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАЙ СОЮЗА ГИМН

С. МИХАЛКОВЕИ Г. ЭЛЬ-РЕГИСТАНЕИ ДЕШАШ.

Кортмукълен республикай барт вIашагIбеллар,
Дилла а хурголаш я Сийлахьа Русь.
Хьо дакъалца хийла, халкъаша хьакхелла,
Цхьанхкийтта, низ бола Советски Союз!

Кортмукъа Дайй-мохк, хьо сийлахьа бекийла,
Вай халкъийн доттагIлен тешаме гIан!
Халкъа из боккха низ — парти я Ленина,
Вай коммунизмага цо дугаш латт!

ДуIаех чаххувлаш мукълен малх бар лепаш,
Вай сийлахьча Ленина никъ къоагабир:
Цо бакъдолча гIулакха гIовттадигр халкъаш,
Къахьегама, денала дегаш айдир!

Кортмукъа Дайй-мохк, хьо сийлахьа бекийла,
Вай халкъийн доттагIлен тешаме гIан!
Халкъа из боккха низ — парти я Ленина,
Вай коммунизмага цо дугаш латт!

Вай партте лергIоацача уйлашца ийна
Вай мехка лирдоага из кхоане гуш я,
Вай сийлахьча Дайй-мехка байракха сийна
Дилла а дог тешаме вай латтаргда!

Кортмукъа Дайй-мохк, хьо сийлахьа бекийла,
Вай халкъийн доттагIлен тешаме гIан!
Халкъа из боккха низ — парти я Ленина,
Вай коммунизмага цо дугаш латт!

ГIалгIай меттала ньккхарах С. ОЗИЕВ, М.-С. ПЛИЕВ, С. ЧАХКИЕВ.

ЮБИЛЕЙНИ ШУ ТОЛАМЕ ЧАКХДАККХА!

КЪАХЬЕГАМА ВАХТА ДIАХО ХЬОШ я

КПСС XXV съезда решенеш кхоачаш а еш Грозненски вагонни депо коллективо уьх юбилейни шера Сийлахьа Октябра сийлешца нахьбаларг, мехкдахьа продукташ чуйоттта цистерниаш кийчIъяр, планоан заданеш социалистически деккарни хаиал хьалца кхоачадоаг тIехьа шера социалистически яьз йоаржаьвр, хIаьта тIехIаькх толамаш а даьхар.

Депос дерригача технико-экономически хьокхаш йийла тIеккхочанашьяй. Планад совгIа эксплуатице дуккха а чарцца автоматоршна приборашца дIаеннай. Дикка тIеккхочашъяй къахьегама оварлен заданеш а, депо коллективо 235 эзар сома пайда баьб, 32,6 эзар сома планад совгIа а болаш.

Дика къахьегаш духха коллективашца ю депо. Царна юкъе къахьегга белгала я автоконтрольни пункта, чархий цех, промывочно-пропарочни станце коллективашца.

Вагонни депо 113 саго шин церан заданеш кхоачашъяра рапорт деннад, хIаьта 772 саг «Коммунистически къахьегама ударник» яьха цIе еннай.

ИттаргIа пятилетка шу шу даларга дикаяь къахьегама толамашца нахьболуш слесарашца: В. Антохин, Н. Зоренко, Г. Юсупов, Н. Мутажева; электросварщик Г. Шульга; цистерний промывальщикаш: Я. Адиев, Н. Дзапов, Г. Саварин, А. Дорохов, Р. Начкеев; вагонашца хьожашбараш: А. Петренко, З. Жукова, кхы дуккхабараш а.

Укх юбилейни шера къахьегама вахта вагонникан толамца дIаьхо хьош ба.

Грозненски локомотивни депо хоалаяьхьа «Къахьегама сийлен ятаяьхьа стенад» тIа дуккхача производствена хьалхалаттаран сурташтца юкъе бIаргIаго йиш я машинист-инструктор а, йолча теплоовозийн электровозийн къонача водителий хьехамча Ильясов Ильуса сурт а, Миттта хIаьназ ий сий!

Из керте латта локомотивна водителий колонна ерригача депо хьалха латташ я. Сийлахьа Октября 60 шу дизарна нахьбаларга дечаьнна яьхь ассфальтаца цехе гIоллца дикагIа дола толамаш дьхьад ну коллективо.

Цу колонна баьхьа болаш юкъе я нормал совгIа дIаьхьа йийхьа 300 дезаьна мучкий состав, 120 эзар тонн хIалхьабоахама мухьаш, рейсагIарга мухьайолча даьна тоабь шийтта тендовоз. Кезига дац кхоаьда дизельни доагорн электровозийн.

Цо эьхьйаяьча машинисташца цар гIоначитен юкъе да тIехIдика къахьегаш боле Луганский Виталий, Истамулов Султан, Семиносов Юрий, Котов Борис, хьы дуккхабараш.

ИттаргIа пятилетка шоллеаг йолу шу чакхдаларгIа дикача къахьегама толамашца йолхьаш я духха ца йоаьшш керла техника — электровозаш карадерзаяьн локомотива бригадаш. Дика къахьегама толамаш тоаьхаш я машинистий Аврашкин Юрье, Монторов Борисе, Михайлов Викторе, иштта а къахьегаш локомотивни бригадаш.

* * *

Денгара ди массеца доаьл эрГайолаьг, тоаьлуш хьайолчу Грозненски локомотивни депо цехеан. ДуккхагIа хулаш латт уххаза тайп-тайпара механизмаш, стенаш, къахьегам атта чу боаьхьаш цун оварлен даккъаьнн йоа способленеш.

Шоай дахьа моттиг кердача техникаца IалашъечА доккха дакъа доаьл депо болхлоаьн. Укх шера цар хIаьнаьлъа шоай балха юкъе поезаш дIа-юха ледара кхеравлле хийлийара, къахьегама хьалаш тоадаре йола бIаьш раппонлаторгIан предложеннеш йоаьлаьй.

Дизельно-заготовительни цеха мастера Хажиев Альмада укх шера балха юкъейийхьй кхоъ маьхьера рацредложеннаш.

Къахьега цухха керлаьдарш производствена юкъедIаьхьа слесарашца Шатриков Павела, Ширягин Анатоле, Зозуля Николая, Баев Емельяна; докомотивий приемщикашца Джафаров Алхазура, Сердюк Валере, иштта кхы дуккхабараша а.

Г. АНОХОВ.

Гудермесски медицинский инструментий заводе дуккха боллхой ба поаьш тIаийна фундаментий доккхаш хIаьнал дуккха хьалхьа кхоачаш а даь, тIаьнаьлъа пятилетка хьалхарна шин шера заданн яь. Цар пIелдаьн йоаьхьа чаьнг предприятеран кулгалхошца хьалхарчарца цIи йоаьккх ампульни скарификаторий печа слесара, коммунистически къахьегама ударника Сергеев Рукьета. ХIинаьрг «Къахьегаш хилярал совгIа» предприятеран кагирхой директорца хьехамча доаьрIаш а я я. Цо кийч а баь слесара болх беш итташ говзаячаш ба заводе.

Общественни балха тIе а хьинаьр даькъа доаьл Рукьета. Цкъа санна мастерскаьза хержа хиннад из Гудермесски горсовета, райсовета, юртсовета депутатаьлла. Юкъаьрга баьлла тIехьа шийна тIаьдехка декхаьрш цо дизив кхоачаш на деш йоьха моттиг нийсьйнаьнн. ХIанз Рукьета кхоачашвеннаьл да проектаьн союза цекхома, кхаьлаьнна юкъе беча балха Совета председателе-ла новкъостий суда членен декхаьрш. Царех а тIехIдика доаьрIаьр из.

Иттта къахьегаьш общественни балха хьинаьр даькъа доаьдаьш хиларах дукха совгIаташ тийнад цунна. Царна юкъе я денискин Юбилейни медаль, уьх шера енна «Социалистически яьхь котьыбинар» яьха сийлен знак, кхьюлоа совгIаташ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьтталга) слесарь Р. Салиевг шийй бодх дIаьхьехьи я ученицана Н. Бишхаджиевнанна.

И. ПЛИЕВА сурт.

КХОАНЕНГА ТАХАН КИЙЧЛЕ...

РЕЙД

«Красноармейскийн» совхоза центральни усадьба биъ ньккъа юкъ екъаьлучча уьл Урус-Мартанаттаьла дIачуьлстаьл. Ньюсь йиттера дIаьдоаьлу юртбоаьхана техника доаттаг ков, цуг дIаьхо латта из тоаьча мастерске помещени. Архьаьра хьежжна хетаьлу еррига гIулакхаш цига тоаьдена доаьлаш, балчара маьха дисциплина чIоагIа йолаш саьна. Коа дIаьчуьдолчаьна хана тхона а хетар йиттта.

Бакъла, деррига иштта хиланзар: сатийна дар ков мастерске дельчеьл тIехьагIа кхо сахьхаьл ладIаьна хана. Верриг а ши механизатор вар мастерске тхов кIаьл вIашагIъьнхьа дIа-са яьхьйсачи ворхI трактора юкъе, ухьаьна за яьхча 12-нех. Токарн, слесарни, кхьйолча цехий наIарашта чIегаш доахкар. «Аз даьхьта яьха бахийтаб уж», ьлар, техника тоаьрзи мичаб хьаьтта, мастерске заьвлуьйе Хасалов Шаранс. ХIаьта а тIехьагIа хьахийтар кодаме бахьаьга. Из-м тIама дапир — нийсъуш хуо ваьчча метте дика-ьо-хилар. Бакъла доагIаьча тайнара делаш хиа деза произдеррига гIулакхаш. Уж таоьна иштта доиллар.

ХьаьIадоагIаьча шера балхашца техника кийчъьера «календарни планагIа» лел, ьлар тхоа Хасановн' совхоза кортерна инженера Автаев Адамен.

Хьежача, октябрь бетта тоаьнь мастерскера оранньай цIьа трактор. Шу совгIа ха я Т-150 яха из бола трактор мастерске кхоккхарчаьна бIенаьн а даь латта...

Коа Iа даькка Iаоттаьнь мугIарагIа латт ялх хомбийн. ЗIанарашц, оесаш, кхьметтел цIьайола хьалхаьнга яргIоаьна уьлаьш, хьалхаьнарга жатташ хьаьлаьш, царех. Цхьаьрашц хIанз а ялат чуэнача хаьнара кат чуэлаьш я — кхо бутт хьалха хиннаьч балха лер. Хьайолаьнна дийнъьа дIаотталаьна латт уж малхаьн йоаьчаьнтен йиаьл.

Ерригача республике баьржаб Шеговской районе механизаторийн тIехьехьан хьаьлоаьнн 1978 шера деррдолна балхашка техника кийчъьера боьхкийч а баь слесăра болх беш итташ говзаячаш ба заводе.

Общественни балха тIе а хьинаьр даькъа доаьл Рукьета. Цкъа санна мастерскаьза хержа хиннад из Гудермесски горсовета, райсовета, юртсовета депутатаьлла. Юкъаьрга баьлла тIехьа шийна тIаьдехка декхаьрш цо дизив кхоачаш на деш йоьха моттиг нийсьйнаьнн. ХIанз Рукьета кхоачашвеннаьл да проектаьн союза цекхома, кхаьлаьнна юкъе беча балха Совета председателе-ла новкъостий суда членен декхаьрш. Царех а тIехIдика доаьрIаьр из.

Иттта къахьегаьш общественни балха хьинаьр даькъа доаьдаьш хиларах дукха совгIаташ тийнад цунна. Царна юкъе я денискин Юбилейни медаль, уьх шера енна «Социалистически яьхь котьыбинар» яьха сийлен знак, кхьюлоа совгIаташ.

ДIаьхо дегIайоалаье еаьн я юртаьшкан телевизионни вещаьнна.

Тайп - тайнара ведомствийн йолна-культурни - сердалон-учреждений балха тIе йолаш ий хьала сна кооринаьнн, ну Гуьлаьхо хьахулийр юрташкарча культура учреждениета доаьл дехкача кхоачашбоаьрашца. ДIаьгIа на культура учреждений опыт практикана юкъейолаьнра а дIайоаьжаьнра а бе ма-бозгIа болх баь.

Юрташка баьхьа ийха культурни гIулакхаш дела дIаьхо хьоаьлаьнна. Цу культура учреждений объекташ иттлагIа ий пятилетка хьалъььхьара де деза гIулакхаш де.

(Йистедоалар 3-на оагIо тIа).

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕИ СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТОИ СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТОИ ТIАИЙЦАБ «ЮРТАШКА БАХАЧА НАХА КУЛЬТУРНИ ГIУЛАКХАШ ДЕЛГА ДIАХО ТОАДАРАХ» БОЛА СОЦАМ

Соцам тIа белгалдар. КПСС XXV съезда решенеш тIа отсдаь да советски наха идейно-политически, нравственни, эстетически кхетам лучара социалистически культурин исскусствен лоархIам дIаьхо абье, городашкеан юрташкен бахача наьха пахара боарам йаьхийна гирта боллабе, культура учреждений, къаьстта юрташкарчаь, материальни база чIоагIъьнна. ДIаяьхача пятилетке мехка чакхдалцар юрташка болна-наха наьха культурин гIулакхаш дара системе эргайоаьхан тоавра, юрташкарча культурни-сердалон учреждений болх товбаран уж дукхагIа хийлийарг тIедерзадаь гIулакхаш. ДукхагIа хьаьлаьд культура районин цIенош, юрташкарча культура учреждениешта кулгалдара бола цар лоархIам айбеннаьб.

Цу цхьан хаина дукхачаьн йоккхийча юрташка хIанз а йолаш ни стационарни культурин - сердалон учреждениш. Дукхача юртий клубий, библиотекаьй, культура хьаьча учреждений бахха чуэоаьлан идейно-кхетама бахьо хIанз дIаьдехкараша, юрташка бахача наьха лаьхденнаьча хьаьшташа ма-яьхьара бан.

Моттигера партийни советски органаша цIьайолча моттигашца кIезига пайда ий юрташка культурин - сердалон болх тоабара, юрташка бахача наьха салоIийла вIашIеьлаьнна, социалистически яьх йоаржаьг, дикагIийла оьмги агротехнически знаьелин дIайоьзийтара йолаш йолча торонех шерагIа пайда эьаьна баьг баьн.

Союзни республикай, Министрийн Советашца тIаьдиллад социально - экономически деГIадахкара плений решенийн оттаеш ужа лоьхьара гIулакхаш де.

— юрташка культура учреждениш хьалъьра, юрташкара культурин комплексаш хьаьра, юрташкарча клубий а массовни библиотекийн кинуотаеновкийн материальни база чIоагIъьнра «культура» отрасле гIоллца республикашца лоьжаеча средствийн хотах, ягарах хьаьлаьрча арIаанна капитальни вложеннеш хьоастаьн;

— СССР культура Министерства, клубин учреждений, массови библиотекаьй, культура районин Ценой, кинематографена йолча СССР Министрийн Совета Паччахьалхен кинуустановкийн системе сеть дIаьхо деГIайоалаьеча Iалашдеш. Цар хьаьлучуьра предложеннешка хьежжа профсоюзин органашлен колхозийн юрташкарча клубин учреждений, массови библиотекаьй, кинуустановкийн сеть а иштта деГIайоалаьеча юкъедаьтаь;

— юрташка хьаьлаьгIа хьалъе йолаьь культурин - сердалон учреждений объекташ иттлагIа ий пятилетке хьалъььхьара де деза гIулакхаш де.

(Йистедоалар 3-на оагIо тIа).

Технологий котало

Хаданна социалистически яьхь хьалха латташ хилийна А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдахьа чакхдоахача завода установкаштца юкъе белгалъьнна я Карпов Анатолий керте латтача установка коллектив. Пятилетка хьалхарчу шин шера план 11 ноябре кхоачаш а я, тIаьнаьлъа планагIа лаьхьлачуьл совгIа по архийийай цхьайта эзар тонн гаргга мехкдахьта продукции.

Иштта дика ма а хьегаш башха-дика толамаш доахаш ба укх юбилейни шера Демин Алексея кулгалдеча установка технологаш. Мехкдахьта продукции арахецара пятилетка хьалхарча шин шера заданн юкъе белгалъьнна. ПланагIа лаьрхIачуьл совгIа по арахийийай цхьайта эзар тонн гаргга мехкдахьта продукции.

Н. БОНДАРЕНКО, А. Шерипова цIерагIча ГНПО инженер - экономист.

Шин шера задани яьй

Шоаьш юбилейни шера тIаийна ханна социалистически деккараш хаиал дуккха хьалха кхоачаьдаьл Нохч - ГIалгIай республикийн Грозненски производственни комбината боалхоша. Товарни продукци арахецарен из махьала яккхаьрен пятилетка хьалхарча шин шера заданн цхьоаьлаьгIа ноябре ре кхоачаш а я, тIаьнаьлъа тIадоагIаьча шера календарагIа пар ара а хийца махьала мехкхий бIаьш эзарах сомий мах тайп-тайпара продукци.

Ший къахьегама толамашца тIа-тIе тоаьлеш хьахьегача комбината коллективо 22 ноябре рапорт деларг юбилейни шера планан а толамца кхоачашъ-ярах. Укх юкейисача хана шера планагIа лаьрхIачуьл совгIа по арадецарен 400 эзар сом мах бола товарни продукци.

Къахьегама оварлес лаьхьяра заданн 112 процент яьхьа кхоачаш а еш, соахха хиннаьчл кхо процент лаьхьвий из.

Къаьстта дика хьа а хьегаш комбината нехаьтта юкъе яьржаьда социалистически яьхь хьаьхара моттиг яьккхай Ларькова Екатеринна Васильевнас кулгалдеча кондитерски цех боллхошен Хасанов Баха керте латтаьн чхьаГIар деча цеха коллективон. Цар кхы а хьаьхьа кхоачашъьйй шера заданн.

Б. КОСТОЕВ.

ЦХЬА БАРТ БОЛАШ КЪАХЬЕГ

1980 шера мехкдахьта доаьккхийта, газовий конденсат я юкъейолаш 620 — 640 млн. гонната лаьхьоачаьг.

Товаг мехкдахьта Iалама ресурсаш дIаьхийтар, доккх тIоаьнаьнера мехкдахьта хьаьдеккхар, битумниозни порогдашкера мехкдахьта хьаьлаьккара Iалман тоаьхьаьнни опытно - промышленни баьхьаш чакхдаьл — аьина за 1976 —1980 шерашка СССР хьахьоахам дегIайоалаьбара доаьча керттера лостамаш тIа.

Из дама дагахьоаьб В. М. Романови Ф. И. Щербакови керте латтача «Старогрозненфть» коллективашца.

Цкъа тIехIийрга скважина №» 176 Болагулы» мехкдахьта хьа а ца луш, е хий Iочу а ца эьаш сецар. Скважина дIаьлар даьлттаьн кIа-ьен капитальни ремонт счарта. Хьалча геологически хьалхашка бригада 4645 метр кIоаргIаьга кхаьчар, цхьаьккъьла царна хьаьлаьшка хьы а йоккхаьгIа халонаш пийсьелар. Керда лифт шийй кхаьа деза кIоаргIаьга Iочуьлахаьлар. Цигта царна новкъостала вера Октябрьски революци орден лаьеча мехкдаьттеи газпромни Старогрозненскийн нижнеер, Социалистически Къахьегама Турпал Бабиков Владимир Георгиевич. Цо ремонтнийташта №1/5-гIа скважина меттайолаьра, ремонтийн балхаш чакхдаьра боагIаьш бола хьекам белар. Цар дийрIаьр кхоачашхилар, керда лифт ший кхаьа дезаьна кхаьлар (4645 метра).

ХIара деина балха задани 120—130 процент кхоачаш а еш къахьегаш я бурундеттарий Остапов Николаев Токарев Николаев сменаш. Цхьа барт болашъ къахьегаш ба цу управление болхлой.

Ремонтийн балхаш дара дика кулгалду Дубинин Анатоле, мастера Голованов Ивана. Цу лергIачч а хьахиннар а № 176 - гIа скважина йиллача хьаьлаьр 10 ди хьаьха езача Давхенна къахьегаш йоллалар.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

ГРОЗНЕНСКИ ГОРОДСКОЙ СОВЕТА СЕССИ

Селхан КПСС обкома политически деларга ШагIа хIара яьхийтаьлаьгIа хержача халкъа депутатий Грозненски городской Совета кхоаьлаьгIа сессе.

Сессе дийлар «СССР Конституце тIара, КПСС ЦК октябрьски (1977 ш) Пленума решеннеш тIара а СССР Лакхьхьарча Совета арIаан йоаьача порхIалгIча сессе новкъостча Л. И. Брежнева яьча доклада тIара а хьадоагIаьча халкъа депутатий Грозненски городской Совета декхарех» доаьл доаг.

Цу денах йола доклад йийр халкъа депутатий Грозненски городской Совета исполкома председателя В. М. Шамардина.

Дийцача дешах тIайийцар порхIалгIча сессе новкъостча Л. И. Брежнева яьча доклада тIара а хьадоагIаьча халкъа депутатий Грозненски городской Совета декхарех» доаьл доаг.

Цу денах йола доклад йийр халкъа депутатий Грозненски городской Совета исполкома председателя В. М. Шамардина.

Дийцача дешах тIайийцар сессе.

Грозненски городской Совета берриг депутаташ ракьа а болаш къоаблийр СССР Конституци, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя новкъостча Л. И. Брежнева СССР Лакхехьарча Совета VII сессе яьха докладаьнара выводашн положеннеш.

ХАЛКЪА ЯЗДАРХО (ПОЭТ) ЯХА СИЯЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Нохч-ГIалгIай советски литературе дегIайоалаьеча, даьхьа идейни художественни произведеннеш ьькхоллаьча дика хIаьмаьн карагIдуьлаьрги республикийн Лакхехьарча Совета Президиумо Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика халкъа язларо (поэт) яха сийлен цIи дойлаь:

Айдаимов Абузар Абдулакимовича — язларохьоа, СССР язларой Союза члена.

Аьлитаева Раиса Семуратовнаьна — поэтессана, НГIАССР язларой Союза язвалене председателе.

Боков Хаме Ахьмада — язларохьоа, СССР язларой Союза члена.

Яндиев Хамарзий Джамалдина — поэта, СССР язларой Союза члена.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный.
1977 шу, 24 ноябрь.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЬЯРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

ЯдхаьлгIа хержача Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета ворхIаьгIа сессе 1977 шера 27 декабре гор. Грозненски гулъяр.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный.
1977 шу, 24 ноябрь.

ПРОПАГАНДИСТИЙ СЕМИНАР

КПСС обкома политдешара ШагIа болх баь яьлар коммунистически хьахьегама пропагандистий шин дийнахьара семинар.

Семинаре Сийлахь - йоккхачу Октябрьскийн социалистически революце 60 шу дизарна дуьзаденна КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета РСФСР Лакхехьарча Совета ньаьна яьча торжественни заседание юо. Л. И. Брежнева яь «Сибдахь-боккха Октябри аьзамлен историческийн Iилмай кандидата, И. Т. Сенченкос — «ГрозненгIоргIийн» объединенен дешарах хетаьь лекцеш йийлар. Цар темаш уьх тайпара яр: «Сибдахь - боккха Октябри дуьнен сибат хуьдаьлаьрг», «ИттаьлгIа пятилетка заданеш кхоачашъьеча — дерригача халкъа деккхар, хIара советски сага патриотически гIулакхх, «Социалистически яьхь хьасап: Ленинаьн хьахьегама пропагандистий шин дийнахьара принципашца», «Коммунистически Грозненски школашца Iомаьйра толаьнгIийна форраш», «Устин пропаганда яьа федеративни гикин психологеи лоархIам».

Семинара доаькъашхоштца халкъашка хьамдьаьлр дир М. Ф. Беляева — Грозненски мехкдахьта института доцента, историческийн Iилмай кандидата, И. Т. Сенченкос — «ГрозненгIоргIийн» объединенен дешарах - курсови комбината директора, педагогическийн Iилмай кандидата, Н. Н. Котельникова — Нохч - ГIалгIай паччахьалхехьен университета доцента, педагогическийн Iилмай кандидата.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ГІИШЛОНХО ЯХА СИЙЛЕН ЦІН ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхьарча Совета Президиума

УКАЗ

ГІишлонхьера дуккхача шерашка а беркате а болх барахи общественни вахар дьиларе даьха лацарахи Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика заслуженни гІишлонхо яха сийлен цІн лойла!

Домбаев Хасмагомета — «Грозненфтехимремстрой» треста № 3 болха ремонтно-ГІишлонхо специализированни управление дьлта оазма-бетощ.ийн монтажник.

Сигаев Николай Ивановича — «Грозненфть» объединение гІишлой-монтажни управлене слесара-монтажника.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхьарча Совета Президиума секретарь
Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный.
1977 шу, 21 ноябрь.

●

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ЭКОНОМИСТ ЯХА СИЙЛЕН ЦІН ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика экономика дегІайовлаче доккхий хІамаш карагІдуьлларх Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика заслуженни экономист яха сийлен цІн лойла:

Голецкихин Петр Ивановича — Нохч-ГІалгІай АССР финансий-ницни министра заместитела.

Межаев Шамсудин Абдурахмановича — Госбанка Нохч-ГІалгІай республикански контора управляющие заместитела.

Уламова Клавдия Михайловнаца — Нохч-ГІалгІай АССР статуправление начальника заместитела.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхьарча Совета Президиума секретарь
Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

.г. Грозный, 1977 шера, 14 ноябрь.

БАРТ БОЛЧА КОЛЛЕКТИВЕ

Вай республика халкъа боьхама цхьаькха участок корайоаГлархьи дуккхача кьамех нах кьахьегаш боанаш. Цареш цаІ я Нохч-ГІалгІай транспортни управлене пхеалгІча пассажирски автотранспортни предприяте коллектив а. Цхьа лезаи сеина баттайна, шоайла ГІера, безамо. Ішмера болаш ухъаза ишкаре кьахьегаш бе дийтта кьамех бола пах. Уж ба эрсий, нохчий, ГІалгІай, эрмалой, украинаш, ишшта кхьбаранн. Тайп-тайпарча кьамех бола пах ТІебоцаш нагахьа автобус ши ухъаза. Цхьан нанас баь вежарий санна шоайла уж барта хьалврах денгара денга дикагІа хуо цар доахо кьахьегаш ГІера ишшта. Ишттачарех цаІ я Белький Федорин Григорийн ТІавола экнижаш. Нагахьа бутт баГаш уж ТІабола автобус 25—30-ша заказаГІа Балха ара ца йоалаш. Ишттачарех лоарХІаш я эрсе Дорошенко Виталийн нохчо Магомадов Вахев, ГІалгІа Саутиев Ахьмади нохчо Эскаев Іумари ТІавола экнижаш.

Уж санна барашкахьа ишкаре ишшта. Ишшта бартхьаьдо ГІо йоІча коллективе товрдоаьца гІулакхаш леладе бьаьнарашта сиха никъ бехк, уж бакъьхьарча новкъа болхарш шоайла ишшта хьовчар ду. ЦІхьо ишшта ишшта кьахьегаш ишшта ишшта ишшта

КПСС ЦЕНТРАЛЬНЫЙ КОМИТЕТИ
СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ

(Инстедолар. Доллар І-ча оагІо тІа).

Пхе шера плана тІа белгалдавча тайпара, 1978—1980 шерашка ӀӀу гІулаллатта йойІ йоаГІаш йола капитальн вложеншн материальн ресурсашн хьежжаГга СССР Госплана тІадиллад.

Колхозашн инициативн клубин гІирсаш дегІта дІаХо дегІадоладдара СССР Госплаиоп союзин республикаЙ Министрий Советашен экономическин социальнот дегІаахара планашн кийчьеча хана йоаГІаш йолча материальнін оборудованин фондашн хьежжарга колхозий, колхозий совхозий юкьарча, боахамий юкьарча объединеней средташ хьалъаргга.

Юрташка телевизионин вещашн шерьяра, телевиденне материальн база чІоаГІьяра союзин республикаЙ Министрий Советашта мукьа беннаб союзин автономин республикаЙ, крайн областийн бюджетех расходеі доходаш дуккагІа хиларах хьаэулача средташ чотах, царна шоҳдаЙча паччахьалкхен капитальн вложеней юкьарча боарамІа совгІа юрташка космическин бувзамн системай приемин телевизионин устройташ, кІезнг низ бола ретрансляторашн царна эша соединительн линеци хьалъе а уттае а. Министерствашта, ведомствашта, цхьаЙолча предприятеишта, совхозашта бокъо еннай, хІаЙта колхозашта могадаьд уж гІишлош шоай чотагІа хьалъелгга.

Цунца хьаштдочча министерствашта, ведомствашта, кьаьст-кьаьстача предприятешта, совхозашта, колхозашта бокъо еннай цу гІулаккашта ДжьхьежаЙ паччахьалкхен капитальн вложеиеш, шоай средташ, колхозий, колхозий юкьарча, боахамий юкьарча объединеней средташ цхьана вІашагІьетта. СССР бувзама Министерстваг ший белгаеса тІа ДІаГІаГтерга хьалъеь, яьлна космическ бувзама системай приемин телевизионин устройствашн, кІезнг низ бола ретрансляторашн царна эша соединительн линеци шн. царна технически гІулакх делга тІалашдергдга, хІаьта бувзама средствай промышленность Министерстваг 1978—1980 шерашка дуккагІа ара а хецарГьяьн. СССР бувзама Министерстваи шера 700 комплектага кхоачуш ДІа а дуггьн кІезнг низ бола ретрансляторашн латта космическин бувзамн системай приемин устройствашн.

СССР министерствашт ведомстваштен, союзин республикаЙ Министрий Советашта бокъо еннай типови проектеГІа 600 сагал дуккагІа боаш мах чуэоолаш йола клубашн культура ШеношН хьалдг, хІаьта производственин объекташ хьалъяра хьежжа капитальн вложеней чотагІа производственн мощносташ керттера фондашн болх бе болаалйаГІа ца еш юрташкарча предприятей кхьйола помещеннеш клубашта лаьрхІа кийчьеь.

Союзин республикаЙ Министрий Советаша, СССР юрта боахамн Министерства, СССР меллорашен хин боахамен Министерства, СССР кхачан промышленность Министерства, СССР хьунен хьу чакхйоахчен промышленность Министерства, СССР Министрий Совета хьун боахамн Паччахьалкхен комитето, «Союзсельхозтехника», Центрсоюзо, моттигашкарчн советскин кооператив ца мел дезар дергда 1978 — 1980 шерашка шоай доалахьарчаш юрташкарча клубашта, культура ШеношТа, библиотекашта, хьаЙта ишшта кино хьаЙхьокхуа помещеннеш ремонт яра, цигга ІоаГІаш йола порядок яра, уж мел эшача инвентарашн, мебелашта, доагорда ІалашьяраГ.

КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советан юрташкарча культура учреждеией балха колхозийн совхозийн общественность, учреждеиейн предприятейн кагирхой, дешархой шерагІа ІаьнІеоша безаш хиларг теркам тІаьбехийтаб.

Хьаьна Советий районкн (городской) исполкомашта бокъо еннай колхозашта дехарах а СССР экономическин социальнон дегІадолаарга Паччахьалкхен планта тІа белгалбаьта боарамга хьежжа а халька депутатийн моттигерча Советий баланса тІа клубин учреждеиеш, колхозашта типови проектеГІа хьалдь культура ШеношН клубашн дІаийе.

СССР культура Министерство, СССР Министрий Советан кинематографе йола Паччахьалкхен комитет ВЦСПС-ана цхьана декларийла я стационарни культура учреждеиеш йоаГІача ІаІаммгача юрташка бахоча наха цаІ йолча планагІа культурин гІулакх дара дІаЙоха лерг техническ с стаци — автоклубаш, автобиблиотекаш, кинопередвижкаш дуккагІа хІинййа а цирек комплексно-пайда эца а, автоклубашен кинопередвижкашен болх бара порядкагІа йола положеии кийчье а ІоагІЬе а.

Совхозашта юртдбохаэна паччахьалкхен кхача предприятештен бокъо еннай культурно-массовн балха хьежжа средташ чотах кхаЙ тІарча стационарн, фермашка, хьайбаш хоаблача тайина уэкача учреждкашка хьокхача кинохи уттадеча концертехи мах тела.

Колхозашта, колхозий юкьарча, боахамий юкьарча объединеешта могадаьд культурно-массовн балха лаьрхІача средташ уж белгалбаьта мероприятеш чакхйоахача пайда эцнгга.

СССР культура Министерствен культурно-сердалон учрежденей балха координаци яран яз дикагІа вІашТьхьбаккхаран культурин-сердалон балхах йола Бергигоэонн межведомственин совет вІашдагІйолар (общественин хьисане) ийца лаьрхІаи. СССР культура Министерства ВЦСПС-ана цхьана 3 бутт балаелеьа кийчье а чІоаГІье а еза культурин-сердалон балхах йола Бергигоэонн межведомственин советан совет йола положеии.

СССР культура Министерстаи тІадиллад моллаГІа ведомствана кара уж ие а юрхадаш культурин а сердалон учреждеией балха методически кургалдедгга ІелашдІе. уж квалифицированин кадришка йола Паччахьалкхен комитета, ВЦСПС-а моттигерча органаша специализированин автотранспорта меттеГІ пайда эцнгга йола Министерстаи а, ВЦСПС-ден дегІа а хьанна, районн, горотской, юртий культура ШеношН клубашн культинвентарашн, музыкальн инструменташца, техническ средствашца ІалашьяраГ еча финансовн расходий норма оттае.

Союзин республикаЙ Министрий Советаш декларийла я культура ШеношН клубашн, союзин автономин республикаЙ, крайй, областий башхоаэнаш терзал а еш, цу боарашца хьежжа культинвентарца, музыкальн инструменташца, техническн средствашца ІалашьяраГ ечА финансовн расходий норма оттае.

Юрташкарча культура учреждеиешка специалисташ балха чІоаГІблайтар дуьхьа тІадиллад:

— СССР Госбанка лаьхера е специальнн юкьера дешара заведеиеш йистс а яьхьа, юрташкаьарча культурин кинсостен учреждеиешка балха хьожжабаьча кьонача специалисташа боахам вІашТьхьбаккхара дІаийоча кхоаЙІа чІаГІа дешара деиз йоа такка а доладергдаш ІаьнІ 5 шу ха а йилла 1000 сомагА кхачалца кредит телга;

— союзин автономин республикаЙ Министрий Советанта, халькъа депутатий краевой областной Советан исполкомашта юрташкаьарча моттигашка баханн болх беший болх бергинг культурнО-сердалон болхлоЙн киномеханикашн чурА йоаХьешн сердал йолашн йола квартирашца мах боаЙдиг ІелаІаелеь болбо хІиларнагаьна санна цу болхлой юрташкаьарча моттигашка болх бьь ергинг стаж 10 шерал кІезнгагІа йолашн хуьле. 1964 шерга 20 июле арабаьннача «Колхозий председателеш, специалисташ, механизатораш паччахьалкхенен пенсеешн социальн страховаиеГІа йолла кьа тайпа ІаІашдоГІ ГІулаккаш дарен услови шотта — специальносташ а — лаьхера е специальнн юкьера образовании йолашн шоай специальностаГІа колхозий культура учреждеиешка болх беший болча колхозий членашта а мегаш я.

Колхозашта могадаьд художественин самодеятельностА коллективий кулгалдоЙ кьаьхьгамах 1976 ца. 24 декабреча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, солаагга хьежжа мах тента а хІаьта ишшта цхьа наггаьха йолча хана клубин болхлоЙн киномеханикашен юрташка хьинарг культурнО-массовн болх барах кхы тІа а царна тела цар окладах 30 процентгга кхачалца мах оттаьдГга я.

Юрташкарча кьаьхьгамах тІадеи доаа культурин гІулаккаш тоадар дуьхьа шерга даьрХІаД культура техническн средствай производство (автоклубаш, автобиблиотекаш, кинопередвижкаш, кхьяраш). СССР Госплана тІадиллад СССР экономическин социальнон дегІадолаарга шера планашн оттаеча хана цу гІулаккха РСФСР Министрий Совета кхы тІа а автономеиш, СССР Министрий Совета кинематографе дешашта йолча Паччахьалкхен комитета кинопередвижкашта даьрХІа автомобилаш а хІаьта ишшта кинопеханикашка юрташкарча стационарни кинустановкашта гІулаккх дайтара колискаш йоаХьа мотошиклаш а хьожжелга.

«Союзсельхозтехникана» тІадиллад, СССР культура Министерства, СССР Министрий Совета кинематографе дешашта йолчА Паччахьалкхен комитета, ВЦСПС-а моттигерча органаша специализированин автотранспорта меттеГІ пайда эцнгга йола Министерстаи а, ВЦСПС-ден дегІа а хьанна, районн, горотской, юртий культура ШеношН клубашн культинвентарашн, музыкальн инструменташца, техническн средствашца ІалашьяраГ еча финансовн расходий норма оттае.

КПСС Центральн Комитетен СССР Министрий Советан Паччахьалкхен, союзин республикаЙ Компартийн ЦК-ана, партеи крайкомашен обкомашен, союзин автономин республикаЙ Министрий Советаша, халькъа депутатийн краевой областнОЙ Советий исполкомаша, ведомствашта, кинон бергинг болхлоЙн юрташка советскн социалистическн культура ДІаХо дегІайоалаярах юрташкаьарча бахача наха дикА йола чІоаГІьгинн ГІулаккаш тоадаран яь КПСС XXV съезда решеннеш тодаме кхоачашбаьга даиза даргинчарг дергдолгг аьстаьгга чакхдоахан йола даргга массе тайпара культурно-сердалон ГІулаккаш саг массе оаГІорГьаргга дегІадолаарга, цун дуьхьин вахар ДІаьхьГІа хилийтара, кхаььегамгой комМунистическн сяьстеам бокхха болаш тІаьхьожаг толабарах уьх пятилетке 22 эзар гонн утленодорода бедаьл, біаьш тоннаш бензина доагорн, 33 миллион сомгІа киловатт-сахьат электрическн энерги, дукха Іьн тайпатайпара материаьлаш кхоьйІ.

ПроизводствА йІаьхьчІча торонех бокхта пайда ийцаб объединеие рационализаторашца а. Карара пятилетка йолаелчаьлъ цаО шоай балха юкьеЙйьхьай 3700 рационализаторсин предложеиин 85 изобретеиин. Цунах хьахиина пайда 6,4 милЛион сом да.

Предприятей балха юкъе дукха мероприятеш йіхьай арахеца продукции дикагІа хилийтара. Цудухьа хІаиэ обедиеиие арахецаиа продукце 20 тайпа пятилетке дикала Знак йолаш я, еррига арахеца продукци лаьрХІаиа, 35 процент. Из шоэша дукхагІа хуьл мехка ерригача отрасленуд. Дукха ха йоаЙщаш паччахьалкхен комиссе тІехдика аттестацеГІа могаьЙ кьы а йиъ мехкдаьтта продукт.

Объединеие коллективо керда декхаран тІаиййад пятилетке чакхъьлаче дикала Знак йола продукции 45 процентага кхоачае. Шеко яц, объединеие кьаьхьгамхоша уж декхаран кхоачашдергхиларах. Цу толамашка уж кхувлар массаза цар кердадаран лехари производствА тороиех пайда йибарн да.

Мехждьлъта чакхдоахараштен мехждьлъта химикаштен. ХьалхашкА доккхий декхаран латт предприятеи техника кердаьккха тоаярда дувзадеина. Цу гІулаккха ДІадахйІта лерХІар 140 миллион гарга сом да.

Производствадан кердаьхарен, царна реконструкции яреи программа чакхъьккхаро продукции хьаяри из дІаахйитар 20 процент алсамдоаккхаргда, хІаьта цун дикал а доарХІаи боллаш лаьккъьгга.

Объединеие предприятешка керда мощносташ хьалъяран уж балха юкъейоалаярн цІаккха а ца хиДаш дІаходдоаш да. Юбилейин шу чакхдалаве чІоаГІа парафинаш хьадара производство хьалъьккха еэаш я.

Н. Анисимова цІеранГІа заводе болх бе болаелиЙ кердалаХХа производительность йола каталитическн реформинга «ЛЧ» яха установка.

Цу уннкальн установка проекта авторашн болча «Ленгипронефтехим» института болхлоЙна оборудованн кийч а яь из вІашагІьеллар.

Керда мощносташ карьерзеча цІаккха ца хиина дьхьхамашн дьхьа: установка болх бе болаелгйІта 16 дн дьаьча болхонца ІомаЙ ньар цун проектин мощность. Цуьл ГІехьа дукха дьхьа, бедаьл мехждьлъта продукташ хьакъсстеача лаХХа дьхьхамаш. Кердача установка коллективо планал сонГІа дукха лаХХа дикал йола бензин арахийІад. Из установка болх бе йолаелчаьлъ дохаоатаюн бензин А-66 доккхилгга сенад. Цьхьабаьла эгтарга доккхагІа доле хувцамаш-м оргда лелаеча В. И. Ленина цІерагІа мехждьлъта чакхдоахача заводе хургда. Уьхаза хьалъе езаш я мощин электро-обессоливающи атмосферно-вакуумни трубкатаа. Из хьалъара эшаш доле балхаш хьадг доаЙ заводе. Из хьалъяь ньча мехждьлъта чакхдоахилга прогрессивни экономическ ларда тІе хургда.

А. ЭЧИКОВ.

Юкъера школа чаХХ ма-мах-кхинеГІа Бромоловски ДОК-е балха-вера Магомадов Хьусен. Уьхьаьгга тайп-тайпара болх-хаш деи хиЙар. ХІинз ДОК-е эгтарга гонзаГІа вола иладчик волаш къаьсташ ва из. Мол-

Ерригача торонех пайда ийбу

«Грознефтеорсинтез» объединеие къьхьегамхой массе а советскн нах санна дикача хьокхиинца ізкъаблаьхкар Октябрга юбилейна. Керттердар да цар шоай балха ерригача торонех пайда пайда эцнгга. Юбилее сийна тІаиййда социальнистически декларашн царга толамца кхоачашдайтар, лаХХа политическн къьхьегамех бартьхьагІо хилар, коллективашта нийса кулгалдаГІ.

ХІаьта социалистически яьхьм уж уьх денощка а ІаьхьоЙш бе. Объединеие заводашца планла совгІа дукхача бІаьш сомий маьхьа продукции арахийІай. Ала дезаш да, заводашка хьадоаГІаш дола мехждьлъта кІезнгдаларга па хьожаш, дар, совхоз уьх хана хиинаучца нийсйича, дукха а дукхаГІа продукции арахийІалга. Из хьаХхиная производства торонех пайда пайда эцнгга хІаьта ишшта кІезнгдаларга па хьожаш, дар, совхоз уьх хана хиинаучца нийсйича, дукха а дукхаГІа продукции арахийІалга. Из хьаХхиная производства торонех пайда пайда йибарн да.

Мехждьлъта чакхдоахараштен мехждьлъта химикаштен. ХьалхашкА доккхий декхаран латт предприятеи техника кердаьккха тоаярда дувзадеина. Цу гІулаккха ДІадахйІта лерХІар 140 миллион гарга сом да.

Производствадан кердаьхарен, царна реконструкции яреи программа чакхъьккхаро продукции хьаяри из дІаахйитар 20 процент алсамдоаккхаргда, хІаьта цун дикал а доарХІаи боллаш лаьккъьгга.

Объединеие предприятешка керда мощносташ хьалъяран уж балха юкъейоалаярн цІаккха а ца хиДаш дІаходдоаш да. Юбилейин шу чакхдалаве чІоаГІа парафинаш хьадара производство хьалъьккха еэаш я.

Н. Анисимова цІеранГІа заводе болх бе болаелиЙ кердаьккха производительность йола каталитическн реформинга «ЛЧ» яха установка.

Цу уннкальн установка проекта авторашн болча «Ленгипронефтехим» института болхлоЙна оборудованн кийч а яь из вІашагІьеллар.

Керда мощносташ карьерзеча цІаккха ца хиина дьхьхамашн дьхьа: установка болх бе болаелгйІта 16 дн дьаьча болхонца ІомаЙ ньар цун проектин мощность. Цуьл ГІехьа дукха дьхьа, бедаьл мехждьлъта продукташ хьакъсстеача лаХХа дьхьхамаш. Кердача установка коллективо планал сонГІа дукха лаХХа дикал йола бензин арахийІад. Из установка болх бе йолаелчаьлъ дохаоатаюн бензин А-66 доккхилгга сенад. Цьхьабаьла эгтарга доккхагІа доле хувцамаш-м оргда лелаеча В. И. Ленина цІерагІа мехждьлъта чакхдоахача заводе хургда. Уьхаза хьалъе езаш я мощин электро-обессоливающи атмосферно-вакуумни трубкатаа. Из хьалъара эшаш доле балхаш хьадг доаЙ заводе. Из хьалъяь ньча мехждьлъта чакхдоахилга прогрессивни экономическ ларда тІе хургда.

А. ЭЧИКОВ.

АХАРХОЧУН КЕРДА ГІОНЧА

Гомельскн юртбохатама машинийн заводе («Гомельмаш») арахийІай КСК-100 яха шоаш лела доаьхьр чуэца хьалхара комбайнаш. Тайп-тайпара доаьхьрашн, цу дьаьхе еенаж а бьаьий хьоар а кийчьеи я керда машинаш. КСК-100 яхача комбайнно хьаьо доаьхьра грануляци брикеташ, Сахьата 30 километр ниКъ а беш моллаГІа хаоттама хьалаш дар аьина болх бу цу комбайнашца.

— Ший техниКо-экономическн даненшка диллача доаьхьл ДелЬочарел тІех я КСК-100 яха комбайн, йоаХ («Гомельмаш» завода конструкторкн бюро начальника Трофимуч Георге. — Хьалхара машинаш хІанз боаХамашка болх беш я. Ер цу цІкхлалелчаьлъ яха заводе концейер тІара арарргъя цу тайпара 100 комбайн. ДІаХо йолача хана хІара шера 20 эзар машина арахеца лерХІ оаха.

Игорь ОСИНСКИЙ,
АПН корреспондент.

Сага гІулакх деш да Іилма

ТАМАШИЙНА ХІАМА

Ухх шера Московски паччахьалкхен университета психологически факультето дІаеннача йиъ дипломах тамашийна историческн документаш да ала деза.

Уж дІаиййача Сироткин Сергея, Суворов Александра, Лернер Юрие Корнеева Наталь Багаргин дайнача, къорен меттазен болча наха ніо де шин сага — американкай Анна Салливанан советски педагога Соколянский Иванен мара вІашТьхьаьнна-дан. Цар кхетам бенна Элен Келлерн Скороходова Ольгани тайпийнйна хІама санна лоарХІаи бар.

Из бар проблема хьоастарга балькха тайп-тайпара дІи ца. Царех малагІчо чІоаГІаГІа чулІитаргьа тифлосурдопедагогика? Тахан цу хаттара жоп деи на дьаьнад. Соколянске идеяш дІаХо дегІа а йоаЙлеш, цун ученика Мещерякова Александра ший хьехархочун эксперимент цІькхха юхаотташ ца Іеш, из йІаьоьа оттийр.

—Біаргаш, дайниййн къорча наьхьеи проблема хьоастарга Іаламмте бокхха нравственни, психологическн, философски лоарХІаи болаш хІама да, — йоаХ Іилмаи цу карагІдьаьнначх СССР педагогическн Іилмай Академе бокхьоэнца волча члена, профессора Леонтьев Алексея. — ХІанз аз дувцар даш Соколянскен Мещерякоен бьаьча балхо лингвиста а педагога а уйла е дукха факташ аьларг. Цун белгало сенах лаТт аьлча, из латт дергача хІама долчча тайпара зе а нунга хьажа а йІаьо йолаш из болх чакхбаккхарах. ...Іилмахоша фуннагІа дуйе а наха лоа ІоьхьиннагІ фуд ха. Мишта дуставургда цу виъ сага карагІьаьнна?

«ЗІаммга волчх хана сона моттар оолахазаран санна нах а тхьамашца ІелІ, аьина. ХІанз сона юхе латтаг сар. Цхьа минута вьлча кулг ДІаХоодаЙча сигала яхха санна из воашан хуьлдеш.

Сергей СИРОТКИН.

Біаргаш дайнача, къорен меттазен ніо де шин дайсен яхар фуд. Кхьметтел ненна ядар а фуд хаш ушнна. Кхо шу даьлча а 13 шу даьлча а лаьрХІа хьетам ца белча когашца дІаваха ховаргдаш цунна. Физнческн дегІаахара юкъарча законашка хьежжа анатомегга диллача вайна тара хІама я дегІайоаГІар. Цхьабаьгда сага кхы цхьа цаГІ оамал корогрьаьн шоана цох йоаллаш. Кхьметтел хІаманн уйла е хаш, цхьаькха тайна болх бе хаш. Из деррига а хуьл Эйнштейна, Гете Спиноза бар санна 15 миллиард клетка йола хьоа боллаше!

Цу тайпарча берашца гарга мишта гІоргна? Уйла е мишта доаккхаргна из?

«Сай керта чу доаллачунга кист-каста лаДуьГІ аз, уйла хьа мишта хуьл, из мичаьхара йоаГІа, сога хьатта хІама доацаш хьаьво болх мишта бу ха гІерг сол.»

НікъаГІча классе деша ягІаьча КОРНЕЕВА Наташай письмо тІара.

БІАРГАШ дайнача, хьора а меттазен а волча сага дуне дийлау ну чу саг чуваьлча. ХІама біарга ца гучен хІама ца хозачен сагана баЙ хьаьгІ. ХьаьгІ ца ІаьнІ. Цунна ІомаЙ меттана мара хила йиш йолаш яц. Іаг, гата, гІаиг, гІаІа біаГІа — из да алфаиит. Цу тайпара къаьмаЙ де волаваларо хьагойт доккха хатар эпидьалГІа. Цунна ІомаЙ Соколянскенен Мещерякоен хетачун а доазол дехьарча цар коллегашта хетачун а Николай Богратович Никогосян — советски школе художественни дешар Іомадьарех скульптор ва. Скульптора йоах: «Хозяье хьажьгга діаккоччаг, цун чам тоабе, цун вахар соаде декхарийла ва художникн». Н. Б. Никогосенна творчеста ларде латт масса оагІорьаьхара вахар хьа а хьокхаш из гІоГІа дезаш хилар, кІаьд ца луш наха хІама хьаькхолла безам боллаш хилар. Біаь совгІа скульптура хьаийй скульптора.

Замаиков — писателга Р. Заряна, профессора И. Китайгородске, дирурга В. Загоринске, РСФСР халькъа артиста С. Мартинсона портреташ дагІо Николай Багратович Никогосена 1977 шера СССР Паччахьалкхен премн хьожаийй.

СУРТА ТІА: скульптор Н. Б. Никогосен болч бол волча хана.

В. СЕВОСТЬЯНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Карабулакски газ чакхйоахча производства болхлоЙна шера социалистически яьхь йоаРжаьй юбилейн шера ліаийна ТІаиййца социалистически декхарашн хаиал хьалха кхоачашдаРгга. Цу яьхь дьаьлаьлаттачарех цаІ ва газовн компрессорий машинист Будылов Юрий. Массаза а нийса делаю цо технологически режим, цхьа смена дІаийхитаи цо ший сменин норма тІехьоачаш ца еш.

СУРТА ТІА: машинист Ю. Будылов.

Г. ГАПОТЧЕНКО сурт.

Доазол дехьара

Тахан–Монгольски Халкъа Республика кхаман Цей

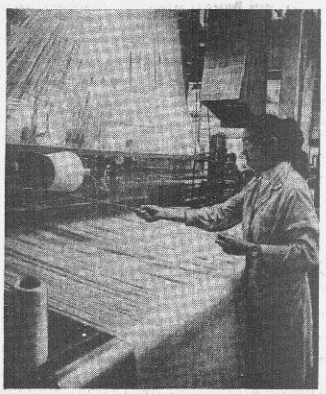

МНР. Шоай доккхагІдола декхараш толаме кхоачашдеш хьинаре кхаьхьегаш да улан-баторски текстильщикаш. Сийлахь-доккхаче Октябрьа юбилея сийна яьхь ышна болх беча хьа продукце дикал лакъера кхьостъа чІоагІа терко еш хинкай предприяте коллектив.

Доккхий толамаш даха торо хинкай текстильщикий дукха ха йоацашш Советски Союза новкъостагІа фабрике реконструкция яьчул тІехьагІа. ХІанз цига йизза модернизация а яьй эгтара кордагІа йола станокаш а оттаяйл.

Сурта тІе: предприяте хьаьха латта производственнаца ткачиха Д. Энтхайван.

ТАСС фотохроника.

КЪАХЬЕГАШ ДОЛА МОНГОЛЬСКИ ХАЛКЪ

26 ноябрь — Монголе хьаман цІий. 53 шу хьаьхкгІа цу дийнахьа халкъа республика я яьлна хьаьхкайкабир мохк. Монгольски Халкъа - Революционни партс кулгалца ах бІаь шеца феодализмагара социализмагА кхаьчаЙ из. капиталистически формаш юстара а ютаЙ. ХІанз цо ший деррига низаш тІедерзадаЙ социализма материально-техникеи база дегІайолаяра. Республикан индустриально - аграрни мохк бара хьаьхьеха решени тІаийий МНРПІ XVII съезде. МНР партен правительстволе юстагІа уйла тІайохьийт гоноурдини промышленности юта боахамш кхьостъа а традициони хьайбай боахам дегІабоалабара.

МИШТА ЧІОАГІЛУ ВОШАЛ

Луа кхера санна лоамашка гІолла ала а даржаш, арГІанарча экхкама таме даьлар Эрдэмэтийн-Обо. Цу новкъостаца тІера кхесар цаьш - ахь миллион кубометр оамаш кхера «Ганзий доамах» (иштта оаа ухьаза Эрдэмэтин-Обо яхача доамах) бІаьчІа хІама бисанзар, ІаьжагІа бесса-бьІцара гуо мера. Из дар цунна кІалхара цІаста руда бахьан долаш дийнахьен бийсанен хьаданна кхаьхьегаш боаллаш 10 зкар совгІча сагах латта Эрдэмэта интернациональнаьн монголо-советски коллективе хьаьрах.

Сарахьо мара вІаштІехьдаланзар тха хьалхазГІа довла. Цхьаьбакъа кхы из новкъа цІа лелаш хІама а хиланзар, хІанз ала тха йиш хилар Монголе эгтара боккхагІа бола гІирса бийсанера ритм эоаьла. Электричества геттара сийрдабаькхача доамах эгтара а хьалха чуух буруветтаршш. Ваьте латт буровой установка экинзан — машинист А. СтриГИН ткъо шу эьаьна цун помощник Д. Жаргалсайхан. ГоьзалгІа диллача цу экинзаьнарна ирзийолаш цхьаьнга а яц цига. СменаГІа 90 метр бурув тох, норма цкьаьн ахаьзен тІехьховачаш а еш. Цу тІа а. экинзаьнго шоолла вІаьхьо бе-вача мьаьх оборудование болх беш боаккхуа ца. Опыто вІаштІехьдовийт из: цун хьалхагІа 11 шера Алмалыкски горно-обогатительни комбинате болх баьб А. СтриГИНа. ХІаьта а эгтара кеттерлер — экинзан психологически геттара дика цкьаьн тарлуш хилар Багара хьаарадовалаШца а доШ кхетаЙ шоайла А. СтриГИНен Д. Жаргалсайханен.

Кхы а дукхагІа лаьхлу тхо хьхьаш болдача ковкъа ІоолаА. Прожекторна сеидалоно бодаоенна кинчьера хьаьаш чхарах дьаьа зарбаьаьш экскаватора боккха коьшш. Цун экинзаьнго — М. Галеевен Д. Тутшаен — боаррмаГІа, гоьза, хозаеча цхьаьнга минут ца йоаеш болх бу, 150 процент кхоачашло задаеш.

— Лаьтта хоарщаеча болх мел бераш интернациональни экинзаьнаш я, — яхаш дуо «Спецшахтстрой» управлене начальника А. А. Хана. — ХІаравар ши-ши дукхагІа хІама хьаьг гІирташ ва. ХІама аьчча «интернациональни» яхача цІа. маІна тхо ховаш «шоалача хьинарца болх беш вар» яхьгІа та. Сийлахь-доккхаче Октябрь 60 шу дийнах сийна оаха декхар ГІийнаьлар шера заполн 7 ноябрь хьаГІотташ кхоачашъ яьина, хІаьта тхоаЙ декхар оаха кхоачаш а даьл.

Цу юкъа хьаГІаьхьаьчар шоططкъа тоин мухь уьза ин «БилАЗ». Цар водителаш — Ю. И. Перевалови цун ученик П. Балдандоржк.

Раьза хинна велакъежар А. А. Хан. Раьза ца хилла а вехар: тІехьархьІа эьаьлабуьлаш латт ученикаш. ХІаьта уьжжамо хІамаш арагІолла тІехьулаш лаш: Ю. И. Перевалова хьалхара моттиг е ухьана а, е цІагІа а кхІиьчуна кхечІийташ. ХІаьта хІанз по низ бо-ла машин лелха ІоолааЙ рейсомолов П. Балдандорж цун кІоажо тІа кор бетташ ва. ТІехлика кхаьчет советски водителаша гоьзала кхаьлеанаш ІоолаьчІа кхьча 11 монгольски шофера а.

Аьттув бола ха ма нийсьелинте а П. Балдандоржага хьаттар оаха: Эрдэмэтах хІанз хийнай ІаьстолиІа.

«Укхаза сакъерламеГІа я, — велакъеьж шофер, — мехкарий а дукхагІа ба, берригаш а цкьаьтара хоза а болаЙ». ТІаккха, йист ца хулаш латташ цхьа ха а яьккха аьлар: «ХІаьта, нагалъ санна цІенхаттІа дуьна вай доахкс, сай дах хила хьакъ лоа ло хила гІерт со. Эрсваша цхьана цхьаьн таннкоьн экинзаьс хиннаш из тІом беш...»

ІАН КИЧО ЯР — ДОККХА ДУКЪ

Монголе доакъашка гуйра екъа худ. Дийнахьа — моргех сигала хІама доаЙаш, аьжи сенна ІаайІа малх хьежаш. Цкьаьбакъа ІуйреН сайрен шийла йоаГІа, бийсанна 15 градусагА кхоачаш шелаЙ отташ а ийсЛу каст-каста. Каста ІаДоргда. Іан кийчо минта ЙЙ монгольски хьалха боаханна эгтара доарХІамеГІарча дьаьХа — хьайбай боахамерча боаллоша?

«Мина» яхача монгольски аьжакомпане самолетана кьуьба-малхбузенгахьа — Баян-Хонгорски аЙмаж долх тхо. Іочуьлеьжача бІаргагу босе оагІоша ийлЛо тІаьмина хьу а йолаш шьаьа доамаш, таьклигаш санна хьуьзаш долха хиш Кьулбекьенна гарга ме гІорт дукхагІа я хьархьда балхаш дьа атагІенаш. Баян-хонгорщина дас санна йоаьхо ЙЙ доаьхарий. Вешта, ерригаша Монголе а сайна.

Тхо арадовлаше хьаьлхагІа юрта боахама министерстве дийнах тхона. Октября 60 шу дизарра сийна хьинар аЙленна кхаьхьийгар дьаьххІа кийн а ВІашагІаьскъа боаьлесьенна отрядашен. Республика исторе чуъь эгтара хьаьлка миллионах 1033 эзар тоин — паччаьлъаьхен заланеГІа лаьрХІа хиннаЙ дукхагІа йол.

— Оаха керттера уйла тІаьйохийташ дар доаьхьарш кийчделга. — болх Баян-Хонгорски аЙмаж халкъа депутатий хурала исполнительни управлене председателна Х. Дашчаранен — МНРПІ ЦК-ан МНР Министрийн Советен кхьостъа соцан кхоачаш а бей, ІаДаьхача ІаЙ шийзенна «ІамаН боахоьна тахка а техка, тергеллаш боахамаца. ХІаьта цу ХІамаша дог тешаДу: доаьхьар фермашта юхье хилар — мишан шеллаш кІаЙ яьхача бІаргчача шера ІаламА дьаГІенех пайда эпарал тешамегІа бола іа дакхкара гаранетк. Цу деша тІа уйла а соцаьь, хьайбаш ледаДеррагна балха хьаьсьаьнай еррига техника, тар ме ду дукхагІа чІоаГІье хьежар доакъара база.

Синоптикашъ беча хоамарІа. укх шерара Іа ІаДаьхача шерара дар санна бирсен лоа дуьхка долишш ца хила мег. ЦхьаБакъьа тахан а тІехьа нийсленна боахм беш цхьа хІама да: аьхкен гуйрен доакъ хиларо кІеЙнгІаьЙ хьарсамашкара хий. Цудухьа «ІоолгІа уйла тІайохийт гІуйнаш экхара. Чий меладе пункташ яхкара.

Цунах тха дог тийнар «Эрдэнэзюгт». «Цэцэглэгт» яхача юртбоахама объединенни хиннечуьл тІехьагІа. Къьостъа дег чу дижар тхона жа Іунна М. Доржжавна «ІамагІехьетар». Цей сесагаца И. Пельжинена цхьана эзар гаргга устагІа бо-жаьлеп ва из. М. Доржжава — МНРПІ члена. «Полярни сельскъа» яха ойлен лелаечун хьаьлеча къьстаетамех тьІгинна-ган хьалдаца доагІаш да. ДІадаьчча ІеЙ цхьа устагІа по къьстийайш ІаЙгара таьхьар по зетнигга ма. ХІама бІаь эгтІийн тІехьа 107 іаьхьар цьаьхкебийр. Бе чегаеннбочча устагІа доаЙ — 60—70 килограмм. ТІаьта цкьа тьаьоаьла тІа — юкъера лаьрХІача цаЙн ахи-шиъ килограмм Малаагіа я къайле?

М. Доржжава боахамга яьжачуьл тІехьагІа оаха кхетадир: йоккха опыт болча жа іуЙ низ сенах латт ваьча. из латт. шийгара гІилаьх цо бехкоХкаме хеташ ледаДарх. боахам дола хІама довзаш лелаеГІе хаьрах (цу гІулакха дукха хІамаш ІомалаьЙо по Советски Союзе, ГДР-е ваха хилорЙ). Гетгара дика цьаьлло я арата юрте. Гаьна йоаЙашш. ЙьхьаЙ гуьлта кІаЙ ягІа оамалаьхьа чьаГІаьх хьо пеи бола хаьнинаш (ІаЙ хьаЙбаш чІоаоаьлаДу ГІирсаш). Малх чуьхетаргбоЙ-лаш хьайийлга йита я ца кхуьлбеХьара оагІув. вожаш тІоХ хьаьлетта, дьаьта тІатесса боКъонца йоаЙхо ей ІІаоХьъ я. Цу чу тхоиаьл Іоаьхка ЗаЙла коиЙарг санна хьаьк йоаГІаГІа аьла пархаш—ІаГалъ санна аьалоаьла йиш йоацаш ча отте, сатийина ДІаІеРгІа,—ІуГІоаьхаь дуттІІаьхьаь тхо М. Доржжавас—Хий—яттеда ІеДолла. ХьаДеттаЙуьл ниеа хиш а долаш. Е іа а цхьаьккха хьайбе ца ЙьстийІаш даккха хьожаргда тхо.

«Эрдэнэзюгт» яхача юртбоахама объединенне парткома секретара Б. Дашпунцага белгалдьаьккхар:«Ерригача хьайбаш лелаеГІе ца кийчо по ІаеГІа. Дукхаьча хьлле цу гІулакха ца йоГІа. Цу М. Доржжава ушстке хьайийлЙча хьалхалаттаца оньГІ шеЙоьх».

...Юха а «ИЛ-24» тІаьйохийташ дар доаьхьарш кийчделга. — болх Баян-Хонгорски аЙмаж халкъа депутатий хурала исполнительни управлене председателна Х. Дашчаранен — МНРПІ ЦК-ан МНР Министрийн Советен кхьостъа соцан кхоачаш а бей, ІаДаьхача ІаЙ шийзенна «ІамаН боахоьна таХка а техка, тергеллаш боахамаца. ХІаьта цу ХІамаша дог тешаДу: доаьхьар фермашта юхье хилар — мишан шеллаш кІаЙ яьхача бІаргчача шера ІаламА дьаГІенех пайда эпарал тешамегІа бола іа дакхкара гаранетк. Цу деша тІа уйла а соцаьь, хьайбаш ледаДеррагна балха хьаьсьаьнай еррига техника, тар ме ду дукхагІа чІоаГІье хьежар доакъара база.

Синоптикашъ беча хоамарІа. укх шерара Іа ІаДаьхача шерара дар санна бирсен лоа дуьхка долишш ца хила мег. ЦхьаБакъьа тахан а тІехьа нийсленна боахм беш цхьа хІама да: аьхкен гуйрен доакъ хиларо кІеЙнгІаьЙ хьарсамашкара хий. Цудухьа «ІоолгІа уйла тІайохийт гІуйнаш экхара. Чий меладе пункташ яхкара.

Цунах тха дог тийнар «Эрдэнэзюгт». «Цэцэглэгт» яхача юртбоахама объединенни хиннечуьл тІехьагІа. Къьостъа дег чу дижар тхона жа Іунна М. Доржжава «ІамагІехьетар». Цей сесагаца И. Пельжинена цхьана эзар гаргга устагІа бо-жаьлеп ва из. М. Доржжава — МНРПІ члена. «Полярни сельскъа» яха оолен лелаечун хьаьлеча къьстаетамех тьІгинна-ган хьалдаца доагІаш да. ДІадаьчча ІеЙ цхьа устагІа по къьстийайш ІаЙгара таьхьар по зетнигга ма. ХІама бІаь эгтІийн тІехьа 107 іаьхьар цьаьхкебийр. Бе чегаеннбочча устагІа доаЙ — 60—70 килограмм. ТІаьта цкьа тьаьоаьла тІа — юкъера лаьрХІача цаЙн ахи-шиъ килограмм Малаагіа я къайле?

М. Доржжава боахамга яьжачуьл тІехьагІа оаха кхетадир: йоккха опыт болча жа іуЙ низ сенах латт ваьча. из латт. шийгара гІилаьх цо бехкоХкаме хеташ ледаДарх. боахам дола хІама довзаш лелаеГІе хаьрах (цу гІулакха дукха хІамаш ІомалаьЙо по Советски Союзе, ГДР-е ваха хилорЙ). Гетгара дика цьаьлло я арата юрте. Гаьна йоаЙашш. ЙьхьаЙ гуьлта кІаЙ ягІа оамалаьхьа чьаГІаьх хьо пеи бола хаьнинаш (ІаЙ хьаЙбаш чІоаоаьлаДу ГІирсаш). Малх чуьхетаргбоЙ-лаш хьайийлга йита я ца кхуьлбеХьара оагІув. вожаш тІоХ хьаьлетта, дьаьта тІатесса боКъонца йоаЙхо ей ІІаоХьъ я. Цу чу тхоиаьл Іоаьхка ЗаЙла коиЙарг санна хьаьк йоаГІаГІа аьла пархаш—ІаГалъ санна аьалоаьла йиш йоацаш ча отте, сатийина ДІаІеРгІа,—ІуГІоаьхаь дуттІІаьхьаь тхо М. Доржжава—Хий—яттеда ІеДолла. ХьаДеттаЙуьл ниеа хиш а долаш. Е іа а цхьаьккха хьайбе